

FEDERÁLNÍ ÚŘAD
PRO VYNÁLEZY

POPIS VYNÁLEZU K AUTORSKÉMU OSVĚDČENÍ

265 192

(11) (B1)

(13)

(51) Int. Cl.⁴

C 03 C 10/04

C 04 B 35/68

(22) Přihlášeno 08 12 87

(21) PV 8946-87.F

(40) Zveřejněno 12 01 89

(45) Vydáno 15 12 89

(75)

Autor vynálezu

VESELOVSKÝ PETR ing., ZINK STANISLAV ing., OLOMOUC
BERAN JAROSLAV ing., DUBÍ u Teplic
NOVOTNÝ FRANTIŠEK ing. CSc., TEPLICE

(54) **Vsázka pro výrobu žáruvzdorných vláken**

(57) Žáruvzdorná vlákna s odolností proti teplotám 900 až 1 500 °C na bázi oxidu křemičitého SiO_2 a hlinitého Al_2O_3 , obsahují oxid fosforečný P_2O_5 v množství 0,01 až 2 % hmot. Účinky oxidu fosforečného P_2O_5 lze výhodně podpořit přítomností oxidu boritého B_2O_3 , při jejich celkovém obsahu nejvýše do 2 % hmot. Vsázka může obsahovat rovněž oxid zirkoničitý ZrO_2 v množství 0,1 až 9 % hmot. a rovněž oxid vápenatý CaO v množství 0,1 až 1 % hmot. Výhodou složení vsázky je získání taveniny s nízkým poměrem povrchového napětí k viskozitě, což usnadňuje mechanické rozvláknění a přispívá ke zvýšení výtěžnosti a lepší kvalitě vláken.

Vynález se týká vsázky pro výrobu žáruvzdorných vláken, odolných proti teplotám 900 až 1 500 °C, tavením vsázky a mechanickým rozvlákněním taveniny na bázi oxidu křemičitého SiO_2 a hlinitého Al_2O_3 .

Složení vsázky pro výrobu žáruvzdorných vláken s teplotou použití nad 900 °C a do 1 500 °C je popsáno v řadě vynálezů, modifikujících složení vsázky základního systému oxidu křemičitého SiO_2 a hlinitého Al_2O_3 k různým účelům, jako je zlepšení tavení, změny elektrické vodivosti taveniny, zlepšení tepelé odolnosti vláken atp.

V patentu USA č. 3 449 137 je modifikováno základní složení 1 až 8 % hmot. oxidu chromitého Cr_2O_3 . Sklovina pro výrobu žáruvzdorných vláken podle uvedeného složení je však korozivní vůči molybdenovým součástkám při elektrickém tavení.

Přídavek oxidu hořečnatého MgO je uveden ve francouzských patentech, a to 4 až 25 % hmot. v patentu č. 1 357 393 a 7,5 až 22 % hmot. v patentu č. 1 538 727. Nevýhodou řešení je, že oxid hořečnatý MgO zhoršuje výtěžnost rozvláknování.

V patentu Francie č. 2 118 026 je uveden přídavek oxidu vápenatého CaO , hořečnatého MgO , bornatého BaO , berilnatého BeO , litného Li_2O a zirkoničitého ZrO_2 do 30 % hmot., a v dalším francouzském patentu č. 1 412 790 přídavek oxidu vápenatého CaO , hořečnatého MgO a železitého Fe_2O_3 do 16 % hmot. V obou uvedených případech je však získané keramické vlákno náchylné k narušení vlhkostí.

Je však známo i složení vsázky bez přídavku modifikačních přísad. Např. ve francouzském patentu č. 1 086 670 je popsáno složení s obsahem 43 až 47 % hmot. oxidu křemičitého SiO_2 , 61 až 55 % hmot. hlinitého Al_2O_3 , přičemž obsah oxidu železitého Fe_2O_3 , titaničitého TiO_2 a oxidů alkalických a oxidů alkalických zemin je do 0,5 % hmot. V Československém autorském osvědčení č. 182 471 je uvedeno základní složení s obsahem nejméně 98 % hmot. oxidu křemičitého a hlinitého, přičemž zbytek tvoří nečistoty v surovinách. V obou uvedených případech jsou vlákna vyrobena ze dvou poměrně levných a snadno dosažitelných surovin, avšak stupeň výtěžnosti je poměrně nízký.

Uvedené nevýhody se odstraní nebo podstatně omezí vsázkou pro výrobu žáruvzdorných keramických vláken na bázi oxidu křemičitého SiO_2 a hlinitého Al_2O_3 podle vynálezu, jehož podstata spočívá v tom, že vsázka dále obsahuje oxid fosforečný P_2O_5 v rozmezí 0,01 až 2 % hmot.

Je výhodné, když vsázka dále obsahuje oxid boritý B_2O_3 , přičemž celkový obsah oxidu fosforečného P_2O_5 a boritého B_2O_3 je nejvýše 2 % hmot.

Pokud základní vsázka obsahuje oxid křemičitý SiO_2 a hlinitý Al_2O_3 , je výhodné, aby jejich celkový obsah byl nejméně 97 % hmot.

Je však možné, aby základní vsázka obsahovala ještě oxid zirkoničitý ZrO_2 v rozmezí 0,1 až 9 % hmot. Potom celkový obsah oxidu křemičitého SiO_2 , hlinitého Al_2O_3 a zirkoničitého ZrO_2 ve vsázce je nejméně 97 % hmot.

S výhodou obsahu oxidu křemičitého SiO_2 ve vsázce je v rozmezí 25 až 60 % hmot. a obsah oxidu hlinitého Al_2O_3 v rozmezí 37 až 65 % hmot.

Je výhodné, když vsázka dále obsahuje oxid vápenatý CaO v rozmezí 0,1 až 1 % hmot.

Oxid fosforečný P_2O_5 je ve vsázce vázán na oxid hlinitý Al_2O_3 , zirkoničitý ZrO_2 , vápenatý CaO či sodný Na_2O . Oxidu fosforečného P_2O_5 je možno použít jako donoru kyslíku, neboť s oxidem hlinitým Al_2O_3 tvoří dvojici tetraedrů AlO_4 , PO_4 , která se může zabudovat do prostorové sítě namísto dvou tetraedrů SiO_4 , čímž se zvýší vhodnost taveniny pro rozvláknování.

Výhodou složení vsázky podle vynálezu je získání taveniny s nízkým poměrem povrchového napětí k viskozitě, umožňující dobré mechanické rozvláknování. Dlouhodobými zkušenostmi bylo ověřeno, že použitím složení vsázky podle příkladného provedení vynálezu se zvýší celková výtěžnost vlákna, vyjádřená jako podíl hmotnosti vyrobeného vlákna a utavených surovin, a dojde ke snížení tloušťky vlákna.

V soustavě oxid křemičitý SiO_2 a oxid hlinitý Al_2O_3 je viskozita dána stupněm zesíťování.

Prostorová síť je tvořena tetraedry, v jejichž středu je křemík Si a v rozích jsou atomy kyslíku O_2 , které mohou být sdílené sousedními tetraedry. Hliník Al se do této prostorové sítě zabudovává tak, že vytvoří také tetraedr se čtyřmi kyslíky a tento tetraedr se zapoří do síťové vazby. Protože však oxid hlinitý Al_2O_3 nemá dostatek kyslíku k tomu, aby veškerý hliník Al mohl vytvořit tetraedry AlO_4 , je i množství oxidu hlinitého Al_2O_3 , které může být zabudováno do prostorové sítě, omezeno. Při zvyšování obsahu oxidu Al_2O_3 se prostorová síť postupně rozvolňuje, až při cca 64 % hmot. oxidu hlinitého Al_2O_3 by přešla na řetězové spojení a dále se rozpadla na izolované skupiny.

Přídavkem oxidu zirkoničitýho ZrO_2 , který se rovněž zabudovává do prostorové sítě a zvyšuje tak viskozitu taveniny především za nepřítomnosti alkálií, se dosáhne zlepšení způsobilosti taveniny k rozvláknování.

Zesíťení lze dále zvýšit přídavkem oxidu boritého B_2O_3 , který vytvoří trojúhelníky BO_3 , zapojující se svými vrcholy tetraedrů prostorové sítě. Hlavním důvodem přidávání oxidu boritého B_2O_3 je však snížení povrchového napětí taveniny, případně snížení její krystalizační rychlosti.

Rovněž oxid vápenatý CaO je též schopen dodat potřebný kyslík na vytvoření tetraedrů AlO_4 zabudovaných do prostorové sítě.

Přídavek oxidu vápenatého nepřesahuje hranici 1 % hmot. neboť by mohlo docházet k narušování výsledného produktu vlhkostí. Přídavek oxidu fosforečného P_2O_5 je omezen požadavkem, aby nedocházelo k velkému úniku tohoto oxidu z taveniny za vysokých teplot.

Příklad provedení vynálezu

Příklad	Složky vsázky v % hmot.							
	SiO_2	Al_2O_3	ZrO_2	P_2O_5	B_2O_3	CaO	Na_2O	nečistoty
1	34,0	56,0	7,0	0,6	1,0	0,6	0,3	0,5
2	46,2	51,0	-	0,5	0,8	0,6	0,4	0,5
3	50,85	47,34	-	0,25	0,18	0,29	0,44	0,65
4	52	46	-	0,1	0,2	0,1	0,3	1,3
5	52,5	45,5	-	0,7	-	0,1	0,6	0,6
6	34	57	7	0,6	-	0,6	0,3	0,5
7	52	46	-	0,7	-	-	-	1,3

Nečistoty, tvořící zbytek do 100 % hmot. jsou do vsázky vnášeny jednotlivými surovinami. Oxid křemičitý SiO_2 se vnáší do vsázky jako vysoce čistý sklářský písek, oxid hlinitý Al_2O_3 ve formě práškového oxidu hlinitého technicky čistého, oxid zirkoničitý ZrO_2 se vnáší do vsázky např. ve formě jemně mletého zirkonu, oxid boritý B_2O_3 boraxem nebo kyselinou boritou a oxid fosforečný P_2O_5 fosforečnanem vápenatým přírodním či umělým nebo fosforečnanem sodným. Oxid sodný Na_2O v příkladech provedení je vnášen do vsázky použitými surovinami, a jeho přítomnost není funkční.

Příkladná provedení neomezují rozsah vynálezu a je samozřejmé, že jsou možné různé obměny v rámci myšlenky vynálezu vyjádřené v předmětu vynálezu.

P Ř E D M Ě T   V Y N Á L E Z U

1. Vsázka pro výrobu žáruvzdorných vláken, odolných proti teplotám 900 až 1 500 °C, tavením vsázky a mechanickým rozvlákněním taveniny, na bázi oxidu křemičitého SiO_2 a hlinitého Al_2O_3 vyznačená tím, že obsahuje 0,01 až 2 % hmot. oxidu fosforečného P_2O_5 .
2. Vsázka podle bodu 1 vyznačená tím, že dále obsahuje oxid boritý B_2O_3 , přičemž celkový obsah oxidu fosforečného P_2O_5 a boritého B_2O_3 je nejvýše do 2 % hmot.
3. Vsázka podle bodu 1 nebo 2, vyznačená tím, že celkový obsah oxidu křemičitého SiO_2 a hlinitého Al_2O_3 je nejméně 97 % hmot.
4. Vsázka podle bodu 1 nebo 2, vyznačená tím, že dále obsahuje 0,1 až 9 % hmot. oxidu zirkoničitého ZrO_2 , přičemž celkový obsah oxidu křemičitého SiO_2 , hlinitého Al_2O_3 a zirkoničitého ZrO_2 je nejméně 97 % hmot.
5. Vsázka podle bodu 1 až 4 vyznačená tím, že obsah oxidu křemičitého SiO_2 je 25 až 60 % hmot. a obsah oxidu hlinitého Al_2O_3 je 37 až 65 % hmot.
6. Vsázka podle bodu 1 až 5 vyznačená tím, že dále obsahuje 0,1 až 1 % hmot. oxidu vápenatého CaO .